

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 15. marca 1856.

Národno gospodarstvo *).

I.

„Kdor noče delati, naj tudi ne je“.

Bog je človeštvu zemljo v last dal z besedami, ktere je Adamu in Evi govoril: „Spravita si zemljo v svojo oblast in gospodujta“. Zemlja je pa bila zavolj človekovega greha prokleta; toraj se človeštvo v trudi živi od zemlje vse dni svojega življenja. Kako se človeštvo trudi za živež, kaj in kako naj dela v dosego blagostanja, uči in kaže skušeno pot tako imenovano národno (narodsko) gospodarstvo, ktero v kratkem pregledu tukaj sledi.

Gospodarstvo sploh (v obče) je vsako človeško delanje z namenom, kakošno premoženje si ohraniti ali pridobiti. Premoženje v gospodarstvu zapopada pa vsako kakošni osebi po pravici lastno blago, in blago, ktero potrebam in željam človeštva zadostuje. Gospodarstvo, kakor nauk, pa uči opravljati in oskerbovati posestva (lastine) ali posamnih oseb, ali pa celih narodov in držav, — toraj se razdeluje v osebno in državno gospodarstvo.

Osebno gospodarstvo je nauk:

pervič: kako se ohranjuje premoženje kakošne osebe, in*drugič*: kako si umetno pridobiva premoženje za se ali na polji, v gojzdu, v rudniku, z obertnijo in umetnijo, ali pri trgovini.

Deržavno gospodarstvo je:

pervič: miselno, ali gospodarstvo národno, in*drugič*: djansko ali vladno gospodarstvo, to je, nauk: kako naj vlada skerbi za posvetno dobro in blagostanje svojih ljudstev (državljanov) sploh in deržave posebno, to je, kako naj se véde národno-gospodarstveno.

Gospodarstvo národno

1. sploh ali v obče preiskuje:

pervič: kako se národno-gospodarsko dobro začinja, kako bogastvo pričenja in kako in odkod izvira,*drugič*: kako se loči v razdelke in razdeluje med posamne deržavljanje,*tretjič*: kako narod pridelke in izdelke rabi;

2. posebno še delavnost narodovo pregleduje v posamnih stanovih in razdelkih gospodarskih.

Kaže nam gospodarstvo národno, kako naj si po skušnjah prizadevamo zaslediti moč natore, da zvemo: kako ona to in uno napravlja in izdeluje; kako naj pazimo na zmožnosti in lastnosti človeka, delavca gospodarstvenega: sploh, kako naj gledamo na naravo ali prirodo (natoro), to je, na svet okoli nas, ki je pričetek gospodarskega blaga; — kaže nam gospodarstvo národno, kako naj pozvedujemo razmero med človeškimi potrebami in med naravnimi močmi; — kako naj se razdelujejo dela med ljudmi; — kaže nam njih gospodarsko zvezo, da se zadostuje potrebam človeštva; dokazuje nam vodila pri trgovini med posamnimi ljudmi, deržavami, narodi, to je, njih premeno in prodajo pridelkov

in izdelkov; — nas opominja potrebe, da v podporo posamnim delavcem se napravljaajo društva, in da se pri deržavnem vladanji pazi, kako postave v gospodarstvo naroda segajo; — nas uči, da posamni, ako po svojem gospodarskem stanu delajo, pomagajo k blagostanju vsemu narodu; uči pa tudi, ako posamnih gospodarjev delavnost ni v blagor narodu, kako naj se odverne tako napáčno gospodarjenje, da se lepo zedini delavnost posamnih deržavljanov z veseljno delavnostjo deržave.

Gospodarstvu národnemu je toraj naloga: „spoznanje, spodbadanje in množenje pridelovavni in izdelovavni moči: toraj tudi vedno pomnoževanje omike človeške.“

Naznanila zavolj koroških tépk.

„Novice“ so v 14. listu z zasluženjo pohvalo omenile koroških tépk (Mostbirn), posebno tistih, ki rastejo v lavantinski dolini. Na to se je mnogo gospodarjev obrnilo na našo kmetijsko družbo z vprašanjem: kje bi se dobilo kaj tistih pohvaljenih drevesic ali cepičev.

Odbor kmetijske družbe se je prederznil, v ti zadevi naravnost se obrniti do svetlega gospoda škofa in kneza lavantinskega — svojega častnega družbenika, in Oni so po občeznani svoji prijaznosti blagovolili družbi berž darovati iz svojega verta v Tirnu 200 cepičev lavantinskih tépk, 50 cepičev velikih in 50 cepičev malih avstrijskih tépk, zraven pa še nekoliko bokalov mnogo hvaljenega tepkovca v poskušnjo, kakošno vino se napravlja iz omenjenih hrušk. Shranilo se bo vince do občnega zbora kmetijske družbe perve dni mesca maja, da ga bojo družbiniki pokusili in vrednost teh tépk poterdili. Vertnar milostljivega gosp. kneza pa zastran avstrijskih tépk (österr. Mostbirnen) še piše, da tudi avstrijske tepke se v dolinah prav dobro obnašajo, le v visokih goratih krajih ne, ker pozneje zorijo kakor lavantinske.

Naznaniti so dalje dali svetli knez in škof kmetijski družbi, naj se ona, ali če kdo drug želi drevesic ali cepičev lavantinskih tépk kupiti, oberne do sledečih krajev: do oskerbnitstva grajšine Lichtengraben v zgornji lavantinski dolini (Verwaltungsamt des Gutes Lichtengraben im Oberlavanthale); tukaj ima gosp. baron Dikman velik velik vert, iz kterega se vsako leto tisuč in tisuč mnogoverstnih sadnih drevesic in cepičev prodaja, — do gosp. barona Paula Herbert-a, predsednika podružnice koroške kmetijske družbe v Vošpergu (Wolfsberg) ali do gosp. patra Friderika Švarca, oskerbnika benediktinskega samostana v Št. Paulu (Rentmeister und Oekonom des Benediktiner Stiftes zu St. Paul). V vsih teh vertih se sadjoreja pridno obdeluje in dreves in cepičev tudi obilno dobiti utegne.

Vesela je kmetijska družba, da sedaj vé: odkod se zamorejo drevesica mnogohvaljenih lavantinskih tépk dobiti, in naznanja to vsim sadjorejcom, kteri jih želé kaj dobiti, da naj se obernejo do enega ali družega imenovanih krajev.

*) Po uku národno-gospodarstva v pravoznanskem oddelku na vseučilišču dunajskem. Pis. **)

**) Prosimo po priložnosti za obljubljeni obširniši spis. Vred.